

Hikmet Yurdu, Yıl: 12 C: 12 Sayı: 24, Temmuz – Aralık, 2019/1, ss. 181 - 213

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenleri ve Öğrencilere Göre Derslerde Karşılaşılan İstenmeyen Öğrenci Davranışları*

Undesired Student Behaviors Encountered in the Cours According to Religious Culture and Ethics Course Teachers and Students

Dr. Öğrt. Üyesi Recep Uçar

İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

recep.ucar@inonu.edu.tr

ORCID ID: orcid.org/0000-0001-7825-6573

ATIF: Uçar, Recep “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenleri ve Öğrencilere Göre Derslerde Karşılaşılan İstenmeyen Öğrenci Davranışları”, YIL: 12, CİLT: 12, SAYI, 24, ss. 181 - 213

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 22 Kasım/November 2018

Kabul Tarihi / Accepted: 06 Aralık/December 2018

Yayın Tarihi / Published: 01 Temmuz/July 2018

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Temmuz-Aralık /July-December

YIL/ Year :11 Cilt / Volume: 11 Sayı / Issue: 22 Sez / Pub Date:

Temmuz-Aralık, 2018/2 **Sayfa / Pages:** 181 - 213

İntihal / Plagiarism: Bu makale, TURNİTİN intihal programıyla tarandıktan sonra, iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

* Bu makale, 2004 tarihinde tamamladığımız “İlköğretim Okulları II. Kademedeki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Yeterlikleri (Kayseri İl Merkezi Örneği)” adlı doktora tezi esas alınarak hazırlanmıştır. This article is extracted from my doctorate dissertation entitled “*Classroom management competence of religion culture and ethic knowledge teachers at second level in primary schools (case of centrum of Kayseri)*”, (PhD Dissertation, Erciyes University, Kayseri/Turkey, 2004).

Öz: Bu araştırmanın amacı; öğretme-öğrenme sürecinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde ortaya çıkan istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin, öğrencilerin ve bu dersi veren öğretmenlerin düşüncelerini belirlemektir. Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışları hakkında veri toplamak için öğretmen ve öğrencilerle yapılan görüşmeler ve literatür taraması sonucu bir anket geliştirilmiş; bu anket, Kayseri il merkezinde görev yapan D.K.A.B. öğretmenleri ve onların derslerine girdiği örneklem alınan öğrencilere uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin ve D.K.A.B. öğretmenlerinin verdikleri cevapların frekans ve yüzdeleri arasında bazı farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışları, üç kategoride incelenmiştir; öğrencinin ilgi kaybını içeren davranışların, kısmen; sınıf düzenini bozan davranışların, sıklıkla; öğrencilerin birbirlerine zarar verici davranışların ise nadiren gerçekleştiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Din Öğretimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi, Sınıf Yönetimi, İstenmeyen Öğrenci Davranışları.

Abstract: The purpose of this research; to determine the thoughts of the teachers and students about the undesirable student behaviours that occur in the courses of Religious Culture and Ethics in the teaching-learning process. A questionnaire was developed as a result of interviews with teachers and students and a literature review to collect data on undesirable student behaviours in the classroom. This questionnaire was carried out in the city center of Kayseri, the courses of Religious Culture and Ethics teachers and their students. According to the findings of the study there were significant differences between teachers' and students' answers. The unwanted behaviors of student in the classroom was examined in three categories; behavior of the loss of interest of the student, partially, distrusting behaviors of class, frequency, however it was observed that the students distrusting behaviors were very rarely.

Key Words: Religious education, religious teaching, religious culture and ethical knowledge, religious culture, classroom management, undesirable student behaviours.

GİRİŞ

Okulda, eğitsel çabaları engelleyen her tür davranış, istenmeyen davranış olarak adlandırılır. Bunların olumsuz etkileri derece derece olur. Bu açıdan istenmeyen davranışlar, "yıkıcı olmayan"dan, "çok yıkıcı olana" uzanan bir yelpazede sıralanırlar.¹ İstenmeyen öğrenci davranışları öğretmen ve yöneticilerin sıklıkla karşılaştığı bir durumdur. Öğretmenler ve yöneticiler zamanlarını öğretim faaliyetlerini yerine getirmekten ziyade, bu davranışları kontrol etmek için zaman harcamak zorundadır. Fakat istenmeyen dav-

¹ Hüseyin Başar, *Sınıf Yönetimi* (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1999): 5

ranırların çok az yaşandığı sınıflarda, öğretime daha çok zaman ayrılmakta ve öğrenciler zamanlarını öğrenme görevlerine aktif bir şekilde yoğunlaşarak geçirebilmektedirler.²

Eğitimde başarılı olmanın temel koşullarından biri de öğretmenin sınıfını iyi yönetmek suretiyle grup dinamiğine hakim olabilmesi ve yönlendirebilmesidir. Her ne kadar temelde sınıf yönetiminin amacı öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olacak düzenli ve güvenli bir sınıf ortamının oluşturmak olsa da,³ her öğretmen bir şekilde sınıf içinde istenmeyen davranışlarla karşı karşıya gelerek zaman ve enerjisini bunlara harcamak zorunda kalabilmektedir.

Önemli ya da önemsiz birçok istenmeyen öğrenci davranışı eğitimin her kademesinde gözlenmektedir. Öğretmenlerin bu konudaki deneyimleri ya da deneyimsizlikleri sınıflarında çeşitli istenmeyen davranışlarla karşılaşmalarına engel değildir. Davranışın istenilir olup olmamasının ölçütü davranışı yapana, karşısındaki kişiye, davranışın oluştuğu ortamın özelliklerine, içinde yaşanan toplumun kültürüne göre değişebilir⁴

İstenmeyen davranışlardan bazıları en büyük etkisini davranışı yapan üzerinde gösterir, ama bir kısmı bunun ötesinde öğretmeni, sınıfın tümünü ve dersi olumsuz etkiler. Hatta bazı olumsuz davranışlar, okula ve aileye de önemli zararlar verir. Sınıftaki istenmeyen davranışlar, sınıf düzenini ve eylemlerini bozar, amaçlara ulaşmayı engeller. Özellikle zaman kaynağının kötü kullanımına neden olur.⁵ İstenmeyen öğrenci davranışını beş kategoriye ayıran davranış bilimciler göre öğretmenler en çok sırasıyla şu davranışlardan şikâyet etmektedirler: saldırı, ahlaksızlık, otoriteye karşı gelme, sınıf içi saygısızlıklar, zamanı boşa geçirme. İstenmeyen öğrenci davranışı, sınıfta öğrencinin kendisinin ve arkadaşlarının; öğrenmesini, güvenliğini ve sosyalleşmesini engelleyen, sınıfın ve arkadaşlarının eşyalarına zarar veren, sınıfta olumlu bir öğrenme ikliminin sürdürülmesini kısıtlayan ve öğretmenlerin moralini bozan, sınıfta iletişimi bozarak zihinsel, duygusal ve fizyolojik değişmelere neden olan psikolojik gerilim durumudur.⁶

² Kübra Şenay, *İlköğretim Okulları Birinci Kademe Görevli Yönetici ve Öğretmen Algılarına Göre İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Önleme Yöntemleri* (Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, 2011): 47-48

³ Temel Çalık, "Sınıf Yönetimi İle İlgili Temel Kavramlar." *Sınıf Yönetimi*, ed. Leyla Küçükahmet, (Ankara: Pegem Akademi, 2009): 1-16

⁴ Erkan Mursal, *İlköğretim I. Kademe 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf İçerisinde İstenmeyen Davranışlar Göstermesine Neden Olan Öğretmen Davranışlarına İlişkin Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2005): 27

⁵ Başar, *Sınıf Yönetimi*, 11

⁶ Necmi Gökkyer-Bircan Doğan, İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Nedenlerine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26/ 1, (2016): 94

İstenmeyen öğrenci davranışı, türü ve yoğunluğuna göre gittikçe artan olumsuz etkilere sahip olabilmektedir. Sınıfın iki ana değişkeni olan öğretmen ve öğrenciyi dolayısıyla sınıf iklimini olumsuz etkileyebilmektedir. Öğretmenin niteliği ile istenmeyen öğrenci davranışlarının sınıfta görülmesi konusunda doğrudan ilişki kurulduğu için, bu konuda başarısız olan öğretmenlerin kendileriyle ilgili olumsuz tutumlar geliştirdikleri, ders esnasında bu davranışlarla uğraşmaktan işlerini yapmadıkları, özellikle deneyimi az olan öğretmenlerin meslekten ayrılma kararları aldıkları yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. Öğrenciler ise, davranışın şiddetine göre dersten sınıftan ve okuldan kopma, kendini fiziksel ve psikolojik güvensizlik içinde hissetme gibi sonuçlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Sonuçta öğrenmek için ayrılması gereken zaman aşağı çekilmekte, eğitimle ulaşılmak istenen hedefler askıya alınmaktadır.

İstenmeyen davranışları tüm öğrenciler gösterebilir, sınıf içi ve dışı pek çok nedene bağlı olarak ortaya çıkabilir. Öğrencinin davranışlarının arka planında onun kişisel özellikleri, akademik yetersizliği, ailesinin ve okul dışındaki çevresinin, akran gruplarının sağladığı girdiler yer almaktadır. Bunlar istenmeyen davranışların oluşmasında doğrudan etkilidir. İstenmeyen davranışların ortaya çıkmasında, sınıfta öğrencinin biyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanamaması; tanınma, fark edilme, değer kazanma, sevgi- ilgi görme, başarılı olma ve güvende olma gibi ihtiyaçlarının giderilememesi ile doğrudan ilgilidir. Bu ihtiyaçlarını karşılamak için öğrenci, olumsuzunu beceremezse, olumsuz yönde dikkat çekici davranışlara yönelebilir. Çocuk sınıf içinde grup etkileşimi ile yeni davranış kalıpları geliştirir, istemese de grubun kurallarıyla hareket etmek zorunda kalarak istenen ya da istenmeyen davranışlar sergileyebilir. Sınıfın genel yapısı çocuğun kendisini algılamasını etkileyebilir; kendisini tembel, haylaz, yaramaz ya da çalışkan, uyumlu vb. algılayabilir. Sınıfın kalabalık oluşu, fiziksel yapısı da istenmeyen davranışlara zemin hazırlayabilir.

Öğretmenin kişisel özellikleri, öğrenciye yaklaşım tarzı, dersini işleyiş şekli..., sınıfın genel anlamda havasını olumlu ya da olumsuz biçimde etkilemektedir. Uyguladığı yöntemlerin öğrenci merkezli olup olmaması istenmeyen davranışlara yol açabilir. Sınıf kontrolü büyük oranda, öğretmenlerin dersi ilginç ve öğrenci merkezli etkinliklerle dolu bir şekilde planlamadaki becerilerine bağlı olmaktadır. Öğretmenin planlı olmayışı, ders esnasında neyi, ne zaman, nerede yapacağını bilememesi, dersin işleniş sırasında boşluklar yaratabilmekte, boşluklar düzensizliğe yol açmakta, sonuçta öğretmen istenmeyen davranışlarla karşı karşıya kalmaktadır. Öğretmenin ana etkinliği kesip başka bir ayrıntı ile ilgilenmesi, bir konu dilimini oluşturmadan başkasına geçmesi, konuyu ge-

reksiz yere uzatması, öğrencinin istenmeyen davranışı gösterme isteğini uyandırmaktadır.⁷

Öğretmen, aysbergin görünenden fazlası olduğu bilinciyle hareket eder, istenmeyen davranışların nedenlerine yoğunlaşır, problemlere çözümleyici ve önleyici bir yaklaşım sergilerse, onları en aza indirme şansına sahip olur. Bunun aksi, davranışın görünümüne tepki gösterir, onu bastırma yoluna giderse, kalıcı çözüm sağlayamadığı gibi, problemlerin dallanmasına ve kronikleşmesine neden olabilir.

Sınıfta istenmeyen/problemlili öğrenci davranışları üzerine literatürde birçok çalışma vardır.⁸ Araştırmalarda farklı branşlar, okul türü ve sınıf düzeyleri ele alınmış, birçok istenmeyen davranış tespit edilmiştir. Tüm istenmeyen davranışları derslere karşı ilgisizlikten, sınıf kurallarının öğrenci davranışı olarak yerleşmemiş olması ve zarar verici davranışlara kadar geniş bir yelpazede değerlendirmek olasıdır. İstenmeyen davranışlar olgusunu daha spesifik olarak ele alarak, öğrencilerin öğretmenleri sınıfta zor durumda bırakmak için kullandıkları yöntemleri ele alan çalışmada, öğretmenlerin girdikleri sınıflarda bunlarla değişik düzeylerde bir şekilde karşılaşmakta oldukları tespit edilmiştir.⁹

İstenmeyen öğrenci davranışlarının oluşması ve sürdürülmesinde öğretmen yaklaşımının önemli derecede etkisi olduğu gerçeğinden hareketle, D.K.A.B. derslerinde öğretmen ve öğrencilerin sınıf ortamında karşılaştıkları, onları en çok rahatsız eden disiplin sorunlarının neler olduğu öğretmenlerin sınıflarını nasıl yönettikleri konusunda

⁷ Ayşegül Ataman, "Motivasyon (Güdülenme)," *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*, ed. Leyla Küçükahmet (Ankara: Nobel Yayınevi, 2000): 108

⁸ Sedat Gündoğdu, *İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri ve Bu Davranışlara Karşı Uyguladıkları Stratejiler* (Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, 2013) ; Abdulkadir Tuncay, Bayram Özer, Necati Bozkurt, "İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Öğretmenlerin Kullandıkları Başa Çıkma Stratejileri", *Turkish Journal of Educational Studies* 1/2 (2014): 152-189; Fatma Sadık, *Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Edilme Stratejilerinin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi ve Güvengen Disiplin Modeli Temele Alınarak Uygulanan Eğitim Programının Öğretmenlerin Baş Etme Stratejilerine Etkisi* (Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, 2006); Hasan Basri Gündüz, Sinem Konuk, "İlkokul Öğretmenlerin Karşılaştıkları İstenmeyen Davranışlar ile Baş Etme Stratejileri," *YILDIZ Journal of Educational Research* 1/1 (2016): 37-54.; necmi Gökyer, Bircan Doğan, "İstenmeyen Öğrenci Davranışları Ve Nedenlerine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri," *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 26/1 (2016): 93-105; İbrahim Çankaya, Hurşit Çanakçı, "Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlarla Başa Çıkma Yolları," *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 6/2 (2011): 307-316; Gizem Özer, *Öğretmen Adaylarının Sınıf İçinde Gözlemledikleri İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Etmede Kullanılabilecek Stratejilere İlişkin Görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi, 2009)

⁹ Bayram Özer, "Öğrencilerin Sınıfta Öğretmenleri Zor Durumda Bırakmak İçin Kullandıkları Yöntemler," *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/31 (2014): 711

önemli ipuçları verecektir. “D.K.A.B. derslerinde karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları, bu davranışların türleri ve gerçekleşme sıklıkları nedir?” sorusu bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Bu temel sorudan hareketle; 1- Öğrenciler ve D.K.A.B. öğretmenlerine göre sınıfta öne çıkan istenmeyen davranışlar nelerdir?, 2- Bu istenmeyen davranışların türleri nelerdir?, 3-Öğrenciler ve D.K.A.B. öğretmenlerinin anket sorularına verdikleri cevaplarda yüzdelik olarak farklılık var mıdır?, sorularına cevap aranmıştır.

Yöntem

Araştırma, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Bu araştırma ile ‘sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarının öğrencilerin ve DKAB öğretmenlerinin gözünde neler olduğu var olduğu şekliye belirlenmeye çalışıldığından, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Zira tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir.¹⁰ Betimsel çalışmalar, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlenmesini,¹¹ farklı olgu ve olaylar hakkında özet bilgi elde edilmesini sağladığından sıklıkla başvurulan bir yöntem olduğu belirtilmiştir.¹² Temelde bir alan araştırması olan bu çalışmada, verilerin zengin ve objektiflik düzeyinin yüksek olması yanında, zaman, emek ve maliyet açısından kolaylık sağlaması gibi nedenlerden dolayı araştırma modeli olarak tarama modeli uygun görülmüştür.¹³ Tarama araştırmaları, sadece veriler toplayıp mevcut özellikleri kaydedip olayların adeta fotoğrafını çekmek gibi bir işlemle tamamlanmaz. Ayrıca bu yöntemde, verilerin açıklanması ve analizi suretiyle yorumlama, değerlendirme ve mümkün mertebe genellemelere varma gibi daha ileri işlemlere bu yöntemde yer verilmektedir.¹⁴

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Kayseri ili kent merkezinde görev yapan ilköğretim II. kademedeki D.K.A.B. öğretmenleri ve bu kent merkezindeki ilköğretim okulu II. kademe (7 ve 8.sınıflarda) okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın gerçekleştirildiği dönemde kentin merkez ilçelerinde toplam 112 ilköğretim okulu bulunmakta ve Kocasi-

¹⁰Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 28.Baskı(Ankara: Nobel Yayınevi, 2015): 77

¹¹ Şener Büyüköztürk ve dğr., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 12. Baskı(Ankara: Pegem Akademi, 2012):177

¹² Ertuğrul Özdemir, “Tarama Yöntemi”, *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, ed. Mustafa Metin, 77-97. 1.Baskı(Ankara:Pegem Akademi, 2014):79

¹³ Birsan Gökçe, *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, (Ankara: Savaş Yay., 1988): 55

¹⁴ Saim Kaptan, *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*, (Ankara: Tek Işık Ofset, 1995): 71

nan'da 52, Melikgazi'de 66 olmak üzere toplam 118 D.K.A.B. öğretmeni, ilköğretim okullarında D.K.A.B. derslerine girmekte olduğu tespit edilmiştir.

Adı geçen ilin evren olarak seçilmesi, buranın büyükşehir konumunda olması, dolayısıyla doğu ve batı kentlerinin özelliklerini kısmen bünyesinde bulundurması, göç alan merkez konumuna gelmesi varsayımından kaynaklanmaktadır. Seçilen ilin sosyo-kültürel ve ekonomik olarak kozmopolit yapıda olması, Türkiye'deki öğretmen ve öğrenci profilini temsil niteliğini artırmaktadır.

Gelişim çağlarının farklılığı açısından ilköğretim II. kademenin araştırma amacına uygun olacağı düşünülmektedir. İlköğretim 7 ve 8. Sınıflar bir ucu son çocukluk, bir ucuyla da ergenliğin başı olması dolayısıyla zamansal bir köprü olarak düşünülebilir.¹⁵ Çocuk gelişimi açısından öğrenim çağı çocuklarının birçok özelliğini yansıtması, ilköğretim II. kademe öğrencilerinin evren olarak seçilmesini gerekli kılmıştır. Araştırmanın, bu özelliğiyle diğer öğrenim çağı çocukları üzerine yapılacak aynı türden araştırmalara kaynaklık edeceği umulmaktadır.

Kayseri ili kent merkezini oluşturan Kocasinan ve Melikgazi merkez ilçelerindeki ilköğretim II. kademe öğrencilerinin, sayısı araştırma dönemi itibariyle 41903'tür. Araştırmada veri kaynağı olan öğrencilerin ana kütesinin genişliği çok büyük ölçüde emek ve masrafı gerektirmekte, araştırmanın planlanan zamanda tamamlanmasını engelleyecek düzeyde zaman sorunu oluşturmaktadır. Bunun yanında, metodolojik açıdan evrenin bütününe ulaşmak gerekli olmamakla birlikte, büyük sayılabilecek evrenin bütününe ulaşmaya çalışmanın kimi zaman sakıncaları da bulunmaktadır.¹⁶

Öğrencilere uygulanan ön test çalışmaları sırasında 6. sınıf öğrencilerinin, çoğunlukla anket formlarını yeterince anlama ve cevaplamalarının uzun zaman aldığı, sağlıklı cevaplayamadıkları izlenimi edinilmiş ve örneklem dışı bırakılmıştır. 7. ve 8. sınıflardan öğrenci seçimi rasgele, basit tesadüfi örnekleme yoluyla olmuştur. Okulda bulunan her sınıfın sınıf listesinin baş, orta ve sonundan Toplam mevcudunun en az %10 kadarı, özel olarak ayarlanmış sınıflara anketleri cevaplamaları için toplanmışlardır. Bunlardan 613 öğrencinin cevapladıkları anket formları değerlendirmeye alınmıştır. Bu sayı, sonuçların daha hassas olabilmesi için örneklem büyüklüğü $\pm$ %3 örneklem hatası baz alınarak oluşturulmuştur.¹⁷

¹⁵ Münire Erden-Yasemin Akman, *Eğitim Psikolojisi*, (Ankara: Arkadaş Yayınevi, 1996): 47-60

¹⁶ Tuncer Tokol, *Pazarlama Araştırması*, 5.Basım (Bursa: Uludağ Üniv. Basımevi, 1990): 35
Gökçe, *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, 77

¹⁷ Türker Baş, *Anket*, (Ankara: Seçkin Yay., 2001): 43-46; Tokol, *Pazarlama Araştırması*, 35-49; Gökçe; *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, 87-88

Örneklem tespiti amacıyla 2001-2002 Öğretim yılı başı öğrenci kayıtları sonunda, belirtilen ilin Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ilköğretim okulu, öğretmen ve öğrenci istatistikleri elde edilmiştir. Uygulama yapılacak okulların seçiminde, Milli Eğitim şube müdürlerinin, milli eğitim ilköğretim müfettişlerinin, daha önce Kayseri ili kent merkezinde alan araştırması yapan akademisyenlerin görüşleri alınmış; öğrencileri Kayseri'nin üst, orta ve alt sosyo-kültürel tabakalarından müteşekkil sayılabilecek okullar tespit edilmiştir. Okullar aşağıda listelenmiştir:

1. Besime Özderici İlköğretim Okulu
2. Ahmet Paşa İlköğretim Okulu
3. Şükrü Malas İlköğretim Okulu
4. Şadiye Nuhoğlu İlköğretim Okulu
5. Mithat Paşa İlköğretim Okulu
6. Turgut Özal İlköğretim Okulu
7. Barbaros İlköğretim Okulu
8. Mustafa Kemal Dedeman İlköğretim Okulu
9. Fevziye Mollaoğlu İlköğretim Okulu
10. Mustafa Tatar İlköğretim Okulu
11. Mustafa Gazioğlu İlköğretim Okulu
12. Şehit Aziz Özkan İlköğretim Okulu
13. Bülent Altop İlköğretim Okulu
14. Sümer Osman Göksu İlköğretim Okulu
15. Orhan Gazi İlköğretim Okulu

Bu öğretmenlerin tümünün örnekleme alınması düşünülmüş, ancak hepsiyle birebir görüşme imkanı bulunamamıştır. Milli Eğitim Müdürlükleri haberleşme sistemi ile kendilerine anket formları gönderilen okulların D.K.A.B. öğretmenlerinden cevap alınamamış, cevaplanarak gelen 14 anket ise teknik açıdan yetersiz bulunarak örneklem dışı bırakılmıştır. Kendilerinden randevu alınıp, birebir görüşülen ve anketleri cevaplamaları istenen 70 D.K.A.B. öğretmeni örneklem olarak kabul edilmiştir.

Örneklem olarak alınan katılımcıların kişisel özellikleri aşağıda verilmiştir;

1-Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri

Tablo-1		N	%
Cinsiyet	Bay	65	92,9
	Bayan	4	5,7
	Toplam	70	100

Mezun oldukları fakülte	Atatürk İslami İlimler Fakültesi	1	1,4
	Kayseri Yüksek İis. Enst.	7	10
	Ankara İlahiyat	2	2,9
	Selçuk İlahiyat	6	8,6
	Uludağ İlahiyat	2	2,9
	Marmara İlahiyat	4	5,7
	Erciyes İlahiyat	46	65,7
	Atatürk İlahiyat	1	1,4
	Toplam	70	100
Lisansüstü eğitim	Lisans	50	71,4
	Yüksek Lisans	20	28,6
	Toplam	70	100
Kıdem	21-...Yıl	15	21,4
	16-20 Yıl	8	11,4
	11-15 Yıl	26	37,1
	5-10 Yıl	18	25,7
	1-4 Yıl	2	2,9
	Toplam	70	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet durumlarına bakıldığında, katılımcıların büyük çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır (%93). Bayanların sayısı oldukça az (%5,7), bu oran değişken olma özelliği açısından yetersiz görünmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları okullar itibarı ile katılımcıların arasında büyük bir çoğunluk Erciyes Üniversitesi mezunlarından oluşmaktadır (%66). Bunu sırasıyla, Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü (%10), Selçuk Üniversitesi (%6), Marmara Üniversitesi (%5.7), Ankara Üniversitesi (%2.9), Uludağ Üniversitesi (%2.9) ve diğerleri ile takip etmektedirler. Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi (%1.4) değer ile en az öğretmen grubuna karşılık gelmektedir. Atatürk Üniversitesi mezunu olanlar ise %2.8 değerindedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %28,6'sı yüksek lisans öğrenimi görmüş. Kayseri'nin bir üniversite şehri olmasının, bu olumlu sayılabilecek durumun ortaya çıkmasında önemli etkisi olabilir. Doktora yapmış öğretmen bulunmamaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdemleri itibarı ile dağılımlarında büyük bir çoğunluğunun 11-15 yıl arası kıdeme sahip oldukları görülmektedir (%37,1). Bunu sırasıyla, 5-10 yıl (%25,7), 21 ve üzeri (%21,4), 16-20 yıl (% 11,4) ve 1-4 yıl (% 2,9) arası kıdeme sahip öğretmenler izlemektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun gerekli tecrübeye sahip ve genç öğretmenlerden oluştuğu söylenebilir.

2- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kişisel Özellikleri

Tablo-2		N	%
Cinsiyet	Erkek	287	46,8
	Kız	326	53,2
	Toplam	613	100
Sınıf	8. Sınıf	302	49,3
	7. Sınıf	310	50,6
	Toplam	613	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet durumları birbirlerine oldukça yakın, kız öğrencilerin oranı (%53,2), erkek öğrenciler (%46,8)'dir. Araştırmada öğrencilerin seçiminde sınıf listesinin baş, orta ve sondan, belirlenen örneklem oranına göre rastgele seçim yapılmıştır. Buna rağmen cinsiyet durumunun dengeli çıkması olumlu bir durumdur. Araştırmaya denek olarak katılan öğrencilerin %50,6'sı 7. sınıflardan, %49,3'ü 8. sınıflardan oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada, öğretmenlerin izlenim ve tecrübelerini belirlemeyi amaçlarken, farklı bölgelerden ve büyük gruplara hızla uygulama olanağının olması ve maliyetinin düşük olması ¹⁸ gibi nedenlerle oluşturulan anket formu ile verilerin toplanması düşünülmüştür. Veriler eğitimbilimi uzmanları ve alanda çalışan öğretmenlerin görüşleri alınarak hazırlanan likert tipi anket aracılığı ile toplanmıştır. Likert formatında, ölçülmek istenen durum ile ilgili çok sayıda olumlu ve/veya olumsuz ifade, çok sayıda cevaplayıcıya uygulanır. Cevaplayıcılar ifadenin kapsadığı durum ögesine en uygun derecesini 5 seçenekten birini tercihle bildirmiş olur.¹⁹

D.K.A.B. öğretmenleri ve onların derslerine girdiği öğrenciler için birer anket formu hazırlanırken, eğitim ve sınıf yönetimi alanında yapılmış olan diğer araştırmalardan ve bilimsel araştırma tekniklerini konu alan eserlerden teknik açıdan faydalanılmıştır. Anket için madde havuzu oluşturmak amacıyla D.K.A.B. öğretmenleriyle ve öğrencilerle mülakatlar yapılmıştır. Veri toplama aracının kapsam geçerliliğinin artırılması için uzman görüşlerine başvurulmuş, anketlerin hazırlanması ve ön test uygulamaları aşamalarında, sürekli olarak D.K.A.B. öğretmenleri, diğer branş öğretmenleri, akademisyenler ve ilköğretim müfettişlerinin görüşleri alınmıştır.

¹⁸ Şener Büyüköztürk ve dğr. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 14. Baskı (Ankara, Pegem Akademi, 2013): 124

¹⁹ A. Ata Tezbaşaran, *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. Üçüncü Sürüm(Mersin: Türk Psikologlar Derneği, 2008): 9

Hazırlanan likert tipi anket formunda kişisel bilgiler ve istenmeyen öğrenci davranışları ve öğretmenlerin bu davranışlara yaklaşımlarına ilişkin yoklayıcı ifadeler yer almaktadır. Katılımcıların yargılara katılma ve davranışların gerçekleşme düzeylerini ifade eden düşünceleri, beşli seçenek üzerinde değerlendirilmiştir.

Verilerin yorumlanmasında ve diğer araştırmalarla elde edilen sonuçlarla mukayese edilmesi amacıyla eğitim alanında yapılmış olan diğer araştırmalardan da yararlanılmıştır. Bunun yanında, anket uygulamaları sırasında öğretmenler, öğrenciler ve okul idareleriyle de görüşmeler yapılmıştır, araştırmanın konusuna ilişkin uygulamalar ve okulların fiziki yapısı ile ilgili gözlemlerde bulunulmuştur. Elde edilen bulgular, SPSS istatistik programına aracılığıyla değerlendirilmiştir. Yukarıda belirtilen veri toplama araçlarından elde edilen sonuçlar birbirleriyle karşılaştırılarak yorumlar yapılmıştır. Araştırmacının eğitime ilişkin tecrübeleri, okulların fiziksel ortamı ile ilgili gözlemleri; okul idareleriyle, araştırmaya denek olarak katılan öğretmen ve öğrencilerle olan görüşmeleri bulguların yorumlanmasında etkili olmuştur.

BULGULAR ve YORUMLAR

Öğrencilerin ve D.K.A.B. dersi öğretmenlerinin ve sınıflarda istenmeyen öğrenci davranışları ile karşılaşma düzeylerine ilişkin bulgular, sınıfta karşılaşılan sınıf disiplini bozucu davranışlar ve bunların gerçekleşme sıklıkları aşağıda verilmektedir.

Tablo -3. D.K.A.B. Derslerinde Karşılaşılan İstenmeyen Öğrenci Davranışları

Tablo3.1 Sessiz ve ilgisiz oturma

		Cevapsız	Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her zaman	TOPLAM
Öğretmen	N	1	7	9	27	6	0	70
	%	1,4	10	1,4	38,6	8,6	0	100
Öğrenci	N	20	176	8	159	69	91	613
	%	3,3	28,7	6	25,9	11,3	14,8	100

Tablo-3.1’de öğretmen ve öğrencilerin, sınıfta ‘sessiz ve ilgisiz oturma’ davranışının gerçekleşme sıklıklarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Öğrencilerin sessiz ve ilgisiz oturması gibi olumsuz bir davranışla öğretmenlerin %9’u çoğu zaman, % 39’u da bazen karşılaştıklarını belirtiyorlar. Çok seyrek karşılaştıklarını ve hiçbir zaman karşılaşmadıklarını belirtenlerin oranı Toplam % 51 kadar. Bu davranışın gerçekleşme sıklığı konusunda öğrenciler öğretmenlerine göre biraz daha olumsuz düşünmektedirler. Her zaman %15, çoğu zaman %11. İstenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmek için, önce

o davranışın istenmeyen olduğu öğretmence kabul edilmelidir. Öğretimi engelleyen davranışlarını istenmeyen davranışlar olarak algılayan bir öğretmen, öğretim sürecini engellemiyor gözüktüğü için, bazı davranışları 'istenmeyen' kapsamında düşünmeyebilir. Ona göre, öğretimi engelleyici davranışların olmaması, sınıfta disiplinin var olduğunu, düzenin sağlandığını gösterir. Yüksek sesle konuşan öğrencilerin yanında, sessiz oturan öğrencilerin ilgisizliği problem olarak algılanmayabilir. Öğretmenlerden sessiz ve ilgisiz oturma davranışını problem olarak görenlerin oranındaki azlık, böyle bir davranış bazı öğretmenlerin problem olarak görmeyişlerinden kaynaklanabilir. Öğrencilerin yarısının, D.K.A.B. öğretmenlerinin derslerde kendilerini pasif konumda davranmalarını istediği algısına sahip olmasında da, böyle bir yaklaşımın etkisi olabilir. Öğrencinin pasif konumda kalması, bu öğretmenlerin aşırı kontrolcü tutumlarından kaynaklanabilir. Kontrolsüz davranışlar kadar aşırı kontrollü davranışları da disiplin sorunu olarak görmek gerekir. Nitekim öğrencilerin derse karşı ilgisizliğini, çalışmamayı, ders dışı işler yapmayı sorun olarak ifade gören çalışmalarda benzer sonuçlar elde edilmiştir.²⁰

Öte yandan, söz konusu davranışın sıklıkla gerçekleşmediği görülmekle birlikte, bazen düzeyinde yoğunluk kazandığı dikkat çekmektedir. Bu durum, D.K.A.B. derslerinde öğrenci dikkatinin zaman zaman kesildiği ve öğrencilerin derse karşı olan ilgilerini kayb ettiklerini ifade etmektedir. Öğretmen ve öğrencilerin yaklaşık yarısı, derse karşı olan öğrenci ilgisinin yüksek düzeyde olduğu düşüncesindedir. Diğ er yarısı ise ilgi düzeyinin zaman zaman düştüğü kanaatini taşımaktadır. Öğretmen, öğrencinin beden diliyle gönderdiği bu ilgisizlik mesajını zamanında fark edip önlemine almaya çalışmalıdır.

Sessiz ve ilgisiz oturma ve derse aktif olarak katılmayı ş, istenmeyen bir öğrenci davranışdır. Öğrencinin gerekli eğitim yaşantıları ile karşı karşıya gelmesinin az olması, özellikle de D.K.A.B. derslerinde yakalanması gereken bilişsel ve duyuşsal atmosferin öğrenci için sağlanamaması anlamına gelmektedir. **Tablo-3.1** bu açıdan değerlendirildiğinde kısmen de olsa öğrencilerin derse olan alakalarının olmayışı önemli bir disiplin sorunu olduğu görülebilir. Derse olan ilginin az oluşu diğ er istenmeyen öğrenci davranışlarına kapı aralayan temel etmenlerdendir. Derslerde sessiz ve ilgisiz bir davranış sergilemenin öğrenci açısından birçok nedeni olabilir. Ancak öğretmenlerin derse olan öğrenci ilgisini maksimum düzeye çıkarmaya çalışması, bir planlama gerekliliğidir. Bu

---

²⁰ Bahri Aydın, *İlköğretim Okullarında Sınıf Disiplinin Sağlanması* (Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2001):146; Sedat Gündoğdu, *İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin* (Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, 2013): 77; Fatma Sadık, *Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları* (Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, 2006): 202.

planlama gerekliliği kapsamında, öğretmenin öğrenci ile olan iletişiminin etkililiği, güdüleme yaklaşımı, işe koştuğu yöntem ve teknikler ile materyalleri kullanma çaba ve gayretinin niteliği yer almaktadır. Dolayısıyla tablodaki oranlar, bazı öğretmenlerin, öğrenci ilgisini çekememişleri, aşırı kontrolcü oluşları, etkili planlama yapamayıları ve öğrencinin ilgi kaybı mesajlarını okuyamayışlarının bir sonucudur ve bunlar sınıf yönetimi yeterliği açısından olumsuz tutumlardır.

Tablo3.2 Başka şeylerle meşgul olma

		Cevapsız	Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her zaman	TOP-LAM
Öğretmen	N	0	7	1	23	9	0	70
	%	0	10	4,3	32,9	12,9	0	100
Öğrenci	N	15	157	12	131	108	90	613
	%	2,4	25,6	8,3	21,4	17,6	14,7	100

Tablo-3.2’de öğretmen ve öğrencilerin, sınıfta ‘başka şeylerle meşgul olma’ davranışının gerçekleşme sıklıklarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Ders esnasında ders dışı şeylerle meşgul olma, konulara ilgi ve dikkati çekilememiş bir öğrenci davranışıdır. Bu davranış, öğrencinin ilgisiz oturmaya başlamasından sonra tekrar derse ilgi ve dikkati çekilemiyorsa muhtemel olarak ortaya çıkabilecek tipik bir öğrenci davranışıdır. Sırayı karalayan, arkadaşına mesaj gönderen, başka derslerin ödevlerini yapan, test kitap ve yapılarıyla uğraşan, kendi aralarında konuşan, dışarıyı seyreden, hayal kuran vb. öğrenciler, aslında derste sayılmazlar. Buradaki oranların yukarıda bir önceki tablonun oranlarıyla aşağı yukarı aynı olduğu görülüyor. Bu durum bize, öğretmenlerin bir kısmının öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini maksimum düzeyde sağlayamadıkları, aynı zamanda ilgi kaybını zamanında fark edip önlem almadıkları; bunun sonucunda da öğrencilerin dersin amaçları dışında başka şeylerle meşgul olmalarına sebep oldukları söylenebilir. Öğrencilerden ders dışı başka şeylerle meşgul olma konusunda öğretmenlerden farklı düşünenler var (her zaman %15, çoğu zaman %18). Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri çok seyrek (%44) sıklığında yoğunlaşıyor. Yani öğrencilerin kanaatine göre, öğrencilerin ders esnasında başka şeylerle meşgul olma davranışı sıklığı daha yoğun olarak gerçekleşmektedir. İki denek grubu arasındaki görüş farklılığı, öğrencilerin sözsüz mesajlarını öğretmenlerin yeterince okuyamamalarından kaynaklanabilir; bu davranış doğrudan yaşayan öğrencilerin kendileri veya arkadaşlarıdır.

Tablo3.3 Kendi aralarında konuşma

		Cevapsız	Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her zaman	TOPLAM
Öğretmen	N	1	7	6	23	12	1	70
	%	1,4	10	7,1	32,9	17,1	1,4	100
Öğrenci	N	13	90	5	143	114	158	613
	%	2,1	14,7	5,5	23,3	18,6	25,8	100

Tablo-3.3'te öğretmen ve öğrencilerin, sınıfta 'kendi aralarında konuşma' davranışının gerçekleşme sıklıklarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Ders esnasında başka şeylerle meşgul olmanın birçok şekli vardır, ancak bunların bir kısmı tüm sınıfın derse karşı olan ilgisini olumsuz yönde etkiler. Sınıfta öğrencilerin dersle ilgisi olmayan kulislere oluşturmaları, doğrudan öğretmenin o sınıfı yönetemeyişi; gerekli önlemleri zamanında alamamasıyla alakalıdır. Öğrencilerin kendi aralarında konuşma davranışının yoğunluğunun önceki tablolarda yer alan davranışların yoğunluğundan daha fazla olduğu görülmektedir. Daha önce belirtilmiş olan davranışların önüne geçilmesi noktasında gerekli ve uygun önlemlerin alınmaması sonucu öğrencilerin kendi aralarında konuşmalarını doğal bir davranış olarak görmek gerekir.

Öğrenciler, ders esnasında öğrencilerin kendi aralarında konuşma davranışından öğretmenlerine göre daha çok rahatsız oldukları görünümünü vermektedirler. Bu davranışın sıklığının her zaman ve çoğu zaman olduğunu belirten öğrenciler toplam %45 oranında. %18.5 oranında bir öğretmen kitlesi de, söz konusu öğrenci davranışıyla her zaman karşılaştıklarını söylemektedir. Önceki tablo oranlarına göre bu tabloda davranışların gerçekleşme oranlarında artışların olduğu dikkat çekiyor. Bu da öğretmenlerin durumu önceden fark edip tedbir alamayışlarından kaynaklanabilir. Bu tablodaki davranışların gerçekleşme sıklıkları, dersin sağlıklı bir düzen içinde işlenmediği, önemli bir disiplin sorunuyla karşı karşıya olunduğunu; sınıf içi öğretim ve yönetim süreçlerinin sağlıklı yürütülemediğini göstermektedir. Bu veriler, önceki izleyen tabloları destekler niteliktedir. Zira başka şeylerle meşgul olmanın bir şekli de öğrencilerin kendi aralarında konuşuyor olmalarıdır. Üstelik bu bireysel bir davranış değil, grup davranışdır ve öğretmenin sınıfı yönetebilmesiyle doğrudan ilgilidir.

Tablo-3.4 Dışarıyı seyretme

		Cevapsız	Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her zaman	TOPLAM
Öğretmen	N	1	20	3	15	1	0	70
	%	1,4	28,6	7,1	21,4	1,4	0	100
Öğrenci	N	13	208	19	139	63	71	613
	%	2,1	33,9	9,4	22,7	10,3	11,6	100

Tablo-3.4'te öğretmen ve öğrencilerin, sınıfta 'dışarıyı seyretme' davranışının gerçekleşme sıklıklarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Yine burada, öğrencinin ilgi kaybını gösteren sözsüz mesaj niteliğinde bir davranış söz konusudur. Öğretmenlerin %23'ü ders sırasında öğrencilerin dışarıyı seyretme davranışıyla zaman zaman karşılaştığını ifade ediyor. Büyük çoğunluk ise, bu davranışla çok seyrek karşılaştığını ya da hiç karşılaşmadığını belirtiyor. Buna mukabil bu davranışın gerçekleştiğini belirten öğrencilerin oranı öğretmenlere oranla daha fazla olduğu görülüyor. Öğretmenlerle öğrenciler arasında ki bu ifade farklılığı, öğretmenlerin vakıadan çok, olması gerekenlere yönelik cevaplama eğiliminde olmalarından -bu durum öğrenci ilgisini derse çekememek ve dersleri verimli bir şekilde işleyememek demektir ki, öğretmenler bunu açık yüreklilikle ifade etmekten çekinebilir- ve/veya öğrencilerin ilgi kaybını gösteren sözsüz mesajlarını yeterince okuyamamalarından kaynaklanabilir.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu ve öğrencilerin yaklaşık yarısı, dışarıyı seyretme davranışının problem olacak derecede gerçekleşmediği kanaatinde birleşiyorlar. Ancak, sınıfların fiziki yapıları göz önüne alındığında, söz konusu davranışın sınıfın çoğunluğu tarafından yapıyor olması zaten beklenemez. Okullarda yaygın olarak klasik sıra düzeniyle etkinlikler yürütülmektedir. Sınıfların yapısı da düşünüldüğünde, pencereden uzak olan öğrencilerin pencere kenarında oturan öğrencilere göre dışarıyı seyretme eğilimlerinin, uyarıcıların türü ve yoğunluğundan dolayı daha az olması beklenir. Olumlu düşünenlerden geriye kalan öğretmen ve öğrenci yüzdeleri, sorunun hiç de göz ardı edilemeyecek oranda olduğunun sinyallerini vermektedir.

Tablo-3.5 Homurdanma ve gürültü çıkarma

		Cevapsız	Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her zaman	TOPLAM
Öğretmen	N	2	30	3	12	3	0	70
	%	2,9	42,9	2,9	17,1	4,3	0	100

Öğrenci	N	19	171	23	129	89	82	613
	%	3,1	27,9	0,1	21	14,5	13,4	100

Tablo-3.5'te öğretmen ve öğrencilerin, sınıfta 'homurdanma ve gürültü çıkarma' davranışının gerçekleşme sıklıklarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Bu davranış, öğrencilerin kendi aralarında konuşmalarının bir sonucu olduğu kadar, derse ve öğretmene karşı olan bir tepkinin ve tutumun da ifadesidir. Öğrenciler öğretmenlerine oranla sınıflarının ortamının gürültülü olma noktasında biraz daha fazla olumsuz düşünüyorlar. Öğrencilerin %13'ü her zaman, %15'i çoğu zaman derken, öğretmenlerin sadece %4'ü çoğu zaman demektirler. Sınıf içi etkinliklerin yürütülmesinde sınıftaki gürültü düzeyinin belli bir düzeyin üstünde olmaması gerekir. Bu bulgular, öğretmenlerin ders arasında zamanlarının bir kısmını bu davranışları aza indirmek için harcamasına neden olacak sıklıklarda gerçekleştiğini göstermektedir. D.K.A.B. öğretmenlerinin çoğunluğunun, derslerin akışını olumsuz etkileyecek boyutta uyarılar yaptıkları ve disiplin için özel zaman ayırdıkları görülmesi, bu yorumu doğrulamaktadır.

Gürültülü bir sınıf ortamı, dersin sağlıklı koşullarda işlenmediği, öğretmenin sınıfı yönetmede yetersiz kaldığı gibi bir görünüme yol açabilir kaygısıyla, öğretmenlerin bir bölümü olması gerektiğini düşündükleri yönde cevaplamalarda bulunmuş olabilirler. Zira, Tablo-3.3'de öğretmenlerin %45'i öğrencilerin kendi aralarında konuşmalarını problem olacak boyutta gerçekleştiğini belirtirken, gürültü konusunda sadece %21'in şikayet ediyor olması kendi içlerinde tutarlı olmadıkları görünümü vermektedir. Bunun yanında öğrencilerin benzer tablolarda olduğu gibi, bu tabloda da yarıya yakın bir oranının sınıfın gürültülü bir ortamdan şikayetçi olmaları, gürültülü sınıf ortamının öğretmenlerin ifadelerinden biraz daha fazla boyutta olduğunu ortaya koymaktadır. Bu oranlar, öğretmenlerin otoritesinin, her ne kadar bazılarının tepkileri otoriter de olsa, öğrencilerce tanınmadığını göstermekte ve otoriter tepkilerin istenmeyen davranışları pekiştireceği, yaptırımların etkisini kaybettiğini yönündeki düşünceleri desteklemektedir.

Tablo-3.6 Söz almadan konuşma

		Cevapsız	Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her zaman	TOPLAM
Öğretmen	N	1	5	4	20	18	2	70
	%	1,4	7,1	4,3	28,6	25,7	2,9	100
Öğrenci	N	13	166	21	116	88	109	613
	%	2,1	27,1	9,7	18,9	14,4	17,8	100

Tablo-3.6'da öğretmen ve öğrencilerin, sınıfta 'söz almadan konuşma' davranışının gerçekleşme sıklıklarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Sınıfta grubu etkileyecek davranışlar belirli kurallarla gerçekleştirilmelidir. Bunun gerçekleştirilememesi, sınıfta davranış düzeninin yeterince yerleştirilemediği, grup deviniminin yönetiminde boşluklar olduğu anlamına gelmektedir. Söz almadan konuşma davranışının gerçekleşmesi konusunda öğretmen ve öğrencilerin aşağı yukarı ortak bir görüşte oldukları söylenebilir. Zira her zaman ve çoğu zaman şıklarını işaretleyen öğretmenlerin yüzdeleri ile (%29) öğrenci yüzdeleri (%32) birbirine yakın gözükmektedir. Söz konusu davranışla bazen karşılaşan öğretmenler %29 iken, öğrencilerin bazen bu davranışın gerçekleştiğini belirtenlerin oranı %19 dur.

Gerek öğretmenlerin gerek öğrencilerin verdikleri cevapların yüzde oranları değerlendirildiğinde, söz konusu davranışın problem olacak sıklıkta gerçekleştiği, sınıfta bir davranış düzeninin yeterince oluşturulamadığı, bundan dolayı da bir karmaşanın var olduğu söylenebilir. "Sınıflarda davranış düzeninin yeterince oluşturulamaması noktasında D.K.A.B. öğretmenlerinin payı ne kadardır?" gibi bir soru akla gelebilir. D.K.A.B. öğretmenleri sınıflara haftada iki saat girmekte, öğrenciler yirmi sekiz saati diğer öğretmenleriyle birlikte geçirmektedirler. Ancak sınıf kurallarının oluşturulması ile ilgili diğer tablolara bakıldığında kısmen de olsa D.K.A.B. öğretmenlerinin öğrencilerin istenen davranış düzeni kazanamamış olmalarında payları olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin %38,6'sı girdikleri sınıflarda öğrencilerin nasıl davranmaları gerektiği noktasında onları her zaman bilgilendirmekte; ancak, bunların yaklaşık 1/4'ü öğrencilerin katılımını sağlamaktadır. Sınıf kurallarının oluşturulması ve yerleştirilmesinde öğrenci katılımının yetersiz oluşu, kuralların öğrenciler tarafından anlamlı ve önemli bulunmaması sonucunu doğuracak, dolayısıyla sınıfta bir davranış düzeninin oluşması zorlaşacaktır.

Bunun yanında, öğrenciler öğretmenin yaklaşımına göre politika belirlemektedirler. Bazen öğretmenler, herhangi bir sınıfa girdiklerinde, bir önceki dersin hangi öğretmene ait olduğunu, sınıfın genel havasından; öğrencilerin gevşek ya da sıkı tutumlarının, duygusal ya da akademik ağırlıklı durumlarının kısmen devam etmesinden tahmin ettikleri zamanlar olmaktadır. D.K.A.B. öğretmenlerinin genel tutum ve davranışlarıyla, sınıf düzeninin oluşması açısından öğrenci politikalarında belirleyici olmaları gerekir ki, bunun yeterince sağlanamadığı görülmektedir.

Tablo-3.7 Konuşan arkadaşının sözünü kesme

		Cevapsız	Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her zaman	TOPLAM
Öğretmen	N	3	5	0	26	14	2	70
	%	4,3	7,1	8,6	37,1	20	2,9	100
Öğrenci	N	22	158	19	129	87	98	613
	%	3,6	25,8	9,4	21	14,2	16	100

Tablo-3.7’de öğretmen ve öğrencilerin, sınıfta ‘konuşan arkadaşının sözünü kesme’ davranışının gerçekleşme sıklıklarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Söz almadan konuşan bir öğrenci, aynı zamanda, çoğunlukla konuşan arkadaşının sözünü kesiyor demektir. Konuşan arkadaşının sözünü kesme davranışının her zaman olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı (%3), öğrencilere göre (%16) az olmasına karşılık, çoğu zaman ve bazen diyenlerin çoğunluğunun öğretmenlerin olması göze çarpıyor. Bu durumda sınıfta davranış düzeninin oluşmamasından öğretmenlerin daha çok şikayetçi olduğu görülmekle beraber, öğrencilerin de bu düşünceye yakın oldukları söylenebilir. Bu oranlar zaman zaman dersin akışının kesintiye uğradığı ve karmaşaya kapı aralandığını göstermektedir.

Tablo-3.8 Derse geç gelme

		Cevapsız	Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her zaman	TOPLAM
Öğretmen	N	1	10	0	17	1	1	70
	%	1,4	14,3	7,1	24,3	1,4	1,4	100
Öğrenci	N	24	264	25	110	41	49	613
	%	3,9	43,1	0,4	17,9	6,7	8	100

Tablo-3.8’de öğretmen ve öğrencilerin, sınıfta ‘derse geç gelme’ davranışının gerçekleşme sıklıklarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Öğrencilerin derse geç gelme davranışının gerçekleşme sıklığı konusunda, her zaman ve çoğu zaman diyen öğretmenler %1,4 iken, öğrencilerin oranı her zaman diyenlerde %8, çoğu zaman diyenlerde de %6,7’dir. Bu davranışın gerçekleşme sıklığının bazen olduğunu düşünen öğretmenlerin sayısının (%24,3), öğrencilerden (%17,9) biraz daha fazla olduğu görülüyor. Öğretmenlerin %57 si çok seyrek de olsa öğrencilerin geç gelme davranışlarıyla karşılaştıklarını belirtiyorlar. Öğrencilerin kanaatlerine göre söz konusu davranış, öğretmenlerin ifadelerinden farklı olarak daha fazla gerçekleşmektedir. Bu farklılık, öğrencilerin kendi sınıflarındaki durumu öğretmenlerden daha fazla tanıyor olmalarından kaynaklanabilir. Me-

sela, bir sınıfta derslere geç girmeyi alışkanlık haline getirmiş öğrenci veya öğrenci grubu varsa, D.K.A.B. öğretmeni onlarla haftada iki saat karşılaşırken, sınıftaki diğer öğrenciler bütün derslerini onlarla geçirmektedirler. Dolayısıyla, bu durum, öğretmenlerin girdikleri sınıflarda öğrencileri ve sınıf ortamındaki karakteristik davranışlarını yeterince tanımamalarından kaynaklanmaktadır, denebilir.

Bir öğretim yılı göz önüne alındığında, öğretmen ve öğrencilerin yarıdan fazlasının farklı düzeylerde de olsa olumsuz ifadelerine göre, derslere geç gelme davranışını alışkanlık haline getiren öğrenciler bulunmaktadır ve bunların davranışı dersin akışını engelleyecek, zaman kaybına neden olacak niteliktedir. “Öğrencilerin bu istenmeyen davranışı sürdürmelerinde D.K.A.B. öğretmenlerinin payı nedir?” şeklindeki bir sorunun ipuçlarını diğer tablolarda görmek mümkündür: Her iki katılımcı kitlesinin yaklaşık yarıya yakını farklı düzeylerde de olsa öğretmenlerin derslere zamanında girmediklerini belirtiyorlar. Buradan hareketle D.K.A.B. öğretmenlerinin önemli sayılabilecek bir kitlesinin zamanında derse girme noktasında gerekli itinayı göstermedikleri, bu konuda yeterince ilkeli davranmadıkları sonucuna varılabilir. Durum böyle olunca öğrenciye verilen mesaj, sınıf kurallarının bazen delinebileceği, bu noktada öğretmenlerin örnek alınmasında bir sakınca olmayacağı, şeklinde olacaktır. Bazı öğrencilerin derslere geç gelmeyi alışkanlık haline getirmelerinin altında dersleri ilgi çekici bulmamaları, hatta sıkıcı bulmaları gibi nedenlerin yattığından da söz edilebilir.

Tablo-3.9 İzinsiz yerinden kalkma ve dolaşma

		Cevapsız	Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her zaman	TOPLAM
Öğretmen	N	0	27	6	13	3	1	70
	%	0	38,6	7,1	18,6	4,3	1,4	100
Öğrenci	N	14	274	12	86	64	63	613
	%	2,3	44,7	8,3	14	10,4	10,3	100

Tablo-3.9’da öğretmen ve öğrencilerin, sınıfta ‘izinsiz yerinden kalkma ve dolaşma’ davranışının gerçekleşme sıklıklarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Öğrencinin ders esnasında izinsiz yerinden kalkması ve dolaşması özellikle ilköğretim ikinci kademeye öğrencilerinden beklenilmeyen bir davranıştır. Bu davranış dersin akışını olumsuz etkilediği gibi sınıfta bir davranış düzeninin olmadığı şeklindeki bir yoruma kapı aralayabilecektir. Hem öğretmenlere hem de öğrencilere göre bu türden davranışlara oldukça az rastlanmaktadır. Hiçbir zaman diyen öğretmenler %38,6; öğrenciler ise %44,7 oranındadır. Bazen diyen öğretmen (%18,6) ve öğrenci (%14) oranları birbirlerine yakın gözük-

küyor. Öğrencilerin %35'i izinsiz sınıfta dolaşan arkadaşlarından rahatsız oluyorlar. Yerinden izinsiz kalkma ve dolaşma davranışı, çöp atma, kalem açma, tahtayı silme vb. nedenlerden dolayı, özellikle ilköğretimin ilk kademelerinden gelen alışkanlıklar arasında yer almaktadır, biyolojik gelişim dönemleri gereği 40 dakika boyunca sırada oturmaları zaten beklenemez. 6,7 ve 8. sınıflarda öğrenciler, grup dinamiğini kazanmış, buldukları düzeye ait davranış şekillerini benimsemiş olmaları gerekmektedir. D.K.A.B. öğretmenlerinin bu davranışla karşılaşma oranı genel kütle içinde az olmasına karşılık, davranışın niteliği gerçekleşme oranlarıyla düşünüldüğünde, sınıf atmosferini bozacak derecededir, denilebilir.

Tablo-3.10 Okul araç gereçlerine ve arkadaşlarının eşyasına zarar verme

		Cevapsız	Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her zaman	TOPLAM
Öğretmen	N	1	22	36	11	0	0	70
	%	1,4	31,4	51,4	15,7	0	0	100
Öğrenci	N	19	290	117	91	51	45	613
	%	3,2	47,3	19,1	14,8	8,3	7,3	100

Tablo-3.10'da öğretmen ve öğrencilerin, sınıfta ders esnasında 'Okul araç gereçlerine ve arkadaşlarının eşyasına zarar verme' davranışının gerçekleşme sıklıklarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Okul araç gereçlerine zarar verme davranışı öğretmenlere göre sadece bazen (%15,7) ve çok seyrek (%51,4) gerçekleşiyor. 'Bazen' diyen öğretmen ve öğrencilerin oranı hemen hemen aynı. Öğrencilerin %7'si her zaman, %8'i de çoğu zaman bu davranışa tanık olmaktadır. İstenmeyen davranışları tümüyle yok etmek mümkün olmayabilir, ancak zararlarının belli bir düzeyin üzerine çıkması önlenabilir. Bu oranlar, öğrencilerin güvenli bir sınıf ortamında öğrenim görmekle birlikte, zaman zaman kendi arkadaşları tarafından rahatsız edildikleri biçiminde yorumlanabilir. Bir öğrencinin okul araç gereçlerine ve arkadaşlarının eşyalarına zarar vermesi onun tepkilerini de ifade edebilir.

Tablo-3.11 Öğretmenin uyarılarının tersini inadına yapma

		Cevapsız	Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her zaman	TOPLAM
Öğretmen	N	0	47	11	9	2	1	70
	%	0	67,1	15,7	12,9	2,9	1,4	100
Öğrenci	N	15	293	100	94	42	69	613

	%	2,4	47,8	16,3	15,3	6,9	11,3	100
--	---	-----	------	------	------	-----	------	-----

Tablo-3.11’de öğretmen ve öğrencilerin, sınıfta ‘Öğretmenin uyarılarının tersini inadına yapma’ davranışının gerçekleşme sıklıklarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Öğretmenlerin %67,1’i söz konusu davranışla hiç karşılaşmıyorlar. Çok seyrek diyenler %15,7 oranında. Bazen karşılaşanlar ise % 12,9. Buna göre öğretmenler öğrencilerinin inadına davranışlarıyla oldukça az karşılaşmıyorlar. Öğrenciler ‘inadına uyarıların tersini yapma’ davranışının sınıf ortamında gerçekleşmesini, öğretmenlerin kanaatlerinden farklı olarak daha fazla buluyorlar. Ancak onları da genel oran içerisinde değerlendirdiğimizde, sayısal olarak azınlıkta oldukları görülebilir; her zaman karşılaştıklarını ifade edenler %11,3; çoğu zaman diyenler %6,9; bazen diyenler ise %15,3 oranındadır.

Genel çoğunluk içerisinde, inadına uyarıların tersini yapma davranışıyla az karşılaşılıyor gibi görünse de, bu az oran sınıf düzenini bozmaya yeterlidir. Aynı zamanda uyarıların tersini inadına yapma davranışı bir tepkinin, güç gösterisinin görünen yüzüdür. Çocukların kendilerine uygulanan baskılara karşı kullandıkları baş etme yöntemlerini Gordon savaşıma, pes etme ve kaçış olarak üç kategoride değerlendirmiştir. Baskı karşısında çocuk karşı koyma, isyan etme, öç alma, saldırgan davranma, kurallara uymama, kızma, yalan söyleme ve aldatma, kabadayılık yapma, grup direnci oluşturma, hayallere dalma, fantaziler üretme, kaytarma, vazgeçme, kopya çekme, umursamaz davranma, korkma, utanma, uysal davranma, depresyona girme... gibi davranışları gösterebilmektedir.²¹ Gordon’a göre olumsuz davranışın kısa vadeli 4 amacı vardır; a-ilgi çekme isteği, b-yetersizlik gösterisi, c-güç arayışı, d-intikam arayışı. Güç arayışındaki öğrenci, otoriteye başkaldırdığı, kurallara direndiği, uyarıları dinlemediği zaman kendini önemli hisseder. Bazı öğrenciler de yenilgi ve umutsuzluk duyguları içindedirler, kendilerine kötü davranıldığına inanırlar. Öğretmeni zalim bir diktatör olarak nitelendirirler. Kendileri nasıl incitilmişse öğretmeni de öyle incitmeye karar vermişlerdir.²² Hem zorbalık eden hem de zarara uğrayan çocuklar yetkilendirilmeye ve özgüvenlerinin artırılmasına gereksinim duyarlar. Zorbalık ve edilgenlik, aynı duygusal ve toplumsal güvensizlik madalyonunun karşıt yüzleridir. Öğretmenin bu davranışa yaklaşım biçiminin, davranışın sürmesinde olumlu ya da olumsuz etkisi olabilir.

Tablo-3.12 Küfürlü dil kullanma

²¹Thomas Gordon, *Çocukta Dış Disiplin mi? İç Disiplin mi?*, (İstanbul: Sistem Yay., 2000): 85

²² Şermin Önder Külahoğlu, “Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Sosyal ve Psikolojik Faktörler” *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar* Ed. Leyla Küçükahmet (Ankara: Nobel Yay. Dag., 2000): 20

		Cevapsız	Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her zaman	TOP-LAM
Öğretmen	N	1	40	21	8	0	0	70
	%	1,4	57,1	30	11,4	0	0	100
Öğrenci	N	14	342	80	67	45	65	613
	%	2,3	55,8	13,1	10,9	7,3	10,6	100

Tablo-3.12’de öğretmen ve öğrencilerin, sınıfta ‘küfürlü dil kullanma’ davranışının gerçekleşme sıklıklarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Öğrencilerin küfürlü dil kullanmalarıyla karşılaşan öğrencilerin oranı öğretmenlerin oranından fazla görülmektedir. Bu durum öğrencilerin bir kısmının aralarındaki anlaşmazlıklarda çatışma ve kavgaya yolunu tercih ettikleri ve zaman zaman küfürlü dil kullandıkları, bunu da öğretmenin denetiminden uzakta yapmaya özen gösterdikleri, şeklinde yorumlayabiliriz. Saldırıcılık içeren bu davranışın, D.K.A.B. derslerinin atmosferinde yok edilmesi ya da en aza indirilmesi beklenmektedir. Okul hayatın dışında değildir, bizzat sınıfta hayatın gerçekleri yaşanmaktadır. D.K.A.B. öğretmeni, öğrencilerin çevrelerinden edindikleri bu türden informal ve olumsuz kazanımları silecek veya en aza indirecek yaşantı zenginliği onlara sunabilmelidir. Bu sadece sınıf içinde olup biten bir disiplin sorunu değil (diğer birçok davranışta olduğu gibi), öğrencinin hayatı boyunca taşıyabileceği bir kişilik sorundur. Olaya bu açıdan bakınca, tablodaki oranların hiç de göz ardı edilemeyecek boyutlarda olduğu söylenebilir.

Tablo-3.13 Öğrencilerin birbirlerini yersiz şikâyet etmeleri

		Cevapsız	Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her zaman	TOPLAM
Öğretmen	N	0	8	21	26	14	1	70
	%	0	11,4	30,1	37,1	20	1,4	100
Öğrenci	N	15	140	121	141	87	109	613
	%	2,5	22,8	19,7	23	14,2	17,8	100

Tablo-3.13’te öğretmen ve öğrencilerin, sınıfta ‘öğrencilerin birbirlerini yersiz şikâyet etmeleri’ davranışının gerçekleşme sıklıklarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Ders esnasında, öğrenciler tarafından bir takım şikâyetlerin gelmesi öğretmen tarafından normal bir durum olarak karşılanmalıdır. Ancak, bu davranış, öğrencilerde alışkanlık halini alarak dersin akışını bozacak düzeyde olmamalıdır. Öğrenci şikâyetleri, ders dışı davranışların sonuçları olabileceği gibi bazı öğrencilerin ilgi çekme veya dersi amacından saptırmaya yönelik ‘kaynatma’ eylemleri de olabilir. Bazı öğrenciler, kendi araların-

daki problemleri uygun yöntemlerle çözme alışkanlığı geliştiremedikleri için, öğretmenin her türlü sorunlarını çözmelerini isterler. Bu yolla öğretmeni arkadaşlarına karşı kullanma alışkanlığı geliştirmiş öğrenciler de bulunabilir. Eğer öğretmen öğrencilerin bu türden davranışlarını pekiştirici tavır sergilemişse, şikâyetlerin dozu artar, dersin akışı bölünür. Öğretmene düşen görev; a-sınıfın davranış düzenini sağlayıcı kuralları vurgulayarak, öğrencilerin şikâyet ve istekleri için ders dışı zamanlarda konunun görüşülmesi gerektiğini bilmelerini sağlamak, b-dersin akışını bozmamak kaydıyla, zaman zaman yapılan şikâyetleri, öğrencilerin kendi sorunlarını çözmesini sağlayacak alışkanlıklar geliştirmesi konusunda fırsat bilerek, çatışmaları taraf olmadan yönetebilmek olmalıdır. Tabloda, öğretmen ve öğrencilerin bu konuda yaklaşık olarak aynı fikirde oldukları görülmektedir. Her iki denek grubunun yarısından fazlası, sınıfta bazen ya da sıklıkla bu davranışın gerçekleştiği kanaatini taşıyor. Bu da, zaman zaman dersin amacından saptığı, sınıfı öğretmenin değil, öğretmeni sınıfın yönettiği durumlarla karşılaşıldığı anlamına gelmektedir.

İlkokul ve ortaokullarda görev yapmakta olan sınıf ve branş öğretmenlerine göre, öğrenciler; ders esnasındaki izinsiz konuşma, derse karşı ilgisizlik, dersi engelleme, fiziksel müdahale, arkadaşlarını rahatsız etme, ders dışı sorunları sınıfa taşıma, dersi bölme, gereksiz şikâyet, kötü söz söyleme, ders esnasında sınıfta dolaşma, değer yargılarında eksiklik, başkalarının eşyalarını izinsiz alma, sınıfı kirletme, kavga etme, yalan söyleme, birbirine not yazma, şarkı söyleme, ders esnasında yemek yeme ve uyuma²³ gibi davranışları sıklıkla gösterirken, sınıf öğretmenlerinin tecrübelerine dayalı olarak yapılan bir çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır; istenmeyen davranışlardan en sık olarak arkadaşlarını şikâyet etmek, sınıfta izin almadan konuşmak ve ders dışı şeylerle uğraşmak davranışları öne çıkmıştır.²⁴ Sınıf öğretmenleri, en sık olarak “İzin almadan konuşma (öğretmen ya da arkadaşlar konuşurken parmak kaldırmadan konuşmak, sözlerini kesmek, karışmak, laf atmak)” karşılaşmaktadır.²⁵ Yine benzer şekilde Sadık’a

²³ Sedat Gündoğdu, *İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri ve Bu Davranışlara Karşı Uyguladıkları Stratejiler* (Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, 2013): 77

²⁴ Abdulkadir Tuncay ve dğr., “İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Öğretmenlerin Kullandıkları Başa Çıkma Stratejileri,” *Turkish Journal of Educational Studies* 1/2 (2014): 162.

²⁵ Özlem Egemen-Ali Rıza Erdem, “Sınıf Öğretmenlerinin Davranış Yönetiminde Karşılaştığı Sorun Davranışlar,” *Eğitim Yönetimi Araştırmaları (e-kitap)*, ed. İdris Şahin-Kadir Beycioğlu- Niyazi Özer- Didem Koşar, 1. Baskı (Ankara: PEGEM AKADEMİ Yayıncılık, 2016): 193–204.

göre ilk beş sorun davranış “gürültü yapma”, “söz almadan konuşma”, “derse zamanında girip-çıkma”, “öğretmeni sınıfta hazır beklememe” ve “ilgisizlik”tir.²⁶

Gündüz ve Konuk’a göre ilkokulda öğretmenler şu türden davranışlarla karşılaşmaktadır; şikâyet etme, uyumsuzluk, komiklik yapma, utangaçlık, küsme, yiyip içme, gürültü yapma, tehdit etme, izinsiz konuşma, gevezelik, saldırgan davranma, küfürlü konuşma, eşyalara zarar verme, sözle tehdit, kesici aletle tehdit, el şakası yapma, kendi gibi düşünmeye zorlama, karşı cinse olumsuz tavır alma, saygısız konuşma, boş konuşma, rahatsız etme, lakap takıp alay etme, kıyafetinde özensiz olma, düzeni bozan gruplara katılma, hırsızlık yapma, eşyaları karıştırma, kıskançlık, okul eşyasına zarar verme, yalan söyleme, el hareketi yapma, arkadaşlarının çantasını izinsiz karıştırma, sürekli mazeret bulma, verilen görevi yerine getirmeme, grupta sorumsuzluk, ders gereçlerini hor kullanma, ödevlerini eksik yapma/yapmama, sorumluluktan uzak durma, derse hazırlıksız gelme, öğretmenden sonra gelme, başkasının ödevini kopya çekme, devamsızlık yapma, materyallerinin eksik olması, düzgün oturmama, derslere katılmama, ders dışı şeylerle uğraşma, derste uyuma, sınıfta hayal kurma, çalışmalarda yavaş davranma²⁷ davranışlarını belirli temalar altında toplarsak DKAB öğretmenlerinin karşılaşmış oldukları istenmeyen öğrenci davranışlarında olduğu gibi ilgi kaybını içeren, sınıf kurallarını ihlal eden ve zarar verici davranışlar şeklindeki benzerlik görülebilir.

Gökyer ve Doğan, ilkokul, ortaokul ve değişik türdeki liselerde istenmeyen öğrenci davranışlarını ve nedenlerine ilişkin yöneticilerin ve öğretmenlerin görüşlerini içeren çalışmada farklı bir sınıflandırma yaparak benzer davranışları tespit etmiştir; 1. Akademik yaşantı ile ilgili olarak, öğrencilerin derse karşı ilgisiz olduklarını, derste işlenen konuya dikkatlerini toplayamadıklarını, dersi dinlemediklerini, motivasyon eksikliği olduğunu, derste farklı şeylerle ilgilendiklerini, derse hazırlıksız geldiklerini, düzenli ders çalışmadıklarını, konu tekrarı yapmadıklarını, öğretmenleri dinlemediklerini /sevmediklerini, derste izinsiz konuştuklarını, derse geç geldiklerini, sınıfta dolaştıklarını, ders araçlarına zarar verdiklerini, şikâyet ettiklerini, iletişim kuramadıklarını, dersi engellediklerini, ayakta gezindiklerini, konu dışı soru sorduklarını; ders araç gereçlerini/materyallerini/kitaplarını unuttuklarını veya eksik getirdiklerini; ders veya görev ile ilgili sorumluluklarını yerine getirmediğini ve ödevlerini zamanında yapmadıklarını; 2. Arkadaşlarına yönelik olarak, öğrencilerin sözel şiddette bulduklarını (küfürlü söz

²⁶ Fatma Sadık, *Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Edilme Stratejilerinin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi ve Güvengen Disiplin Modeli Temele Alınarak Uygulanan Eğitim Programının Öğretmenlerin Baş Etme Stratejilerine Etkisi* (Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, 2006): 202.

²⁷ Gündüz - Konuk, “İlkokul Öğretmenlerin Karşılaştıkları İstenmeyen Davranışlar İle Baş Etme Stratejileri.”

söyleme, argo konuşma, böbürlenme, şımarıklık, hakaret, dışlama, hakir görme, aşağılama, kötü söz, alay edilmesi); sözlerini kestiklerini, kaba ve saygısızca davrandıklarını; fiziksel şiddette bulduklarını (arkadaşlarına vurma, dövme, kavga, saç çekme); arkadaşlarının dersi dinlemelerini engellediklerini, rahatsız ettiklerini ve konuştuklarını; 3. Öğretmenlerine yönelik olarak, öğrencilerin, dik başlı/kaba/saygısız davrandıklarını, söz dinlemediklerini/sözlerini kestiklerini; öğretmenlerin derste anlattıklarını dinlemediklerini, derse hazırlıksız geldiklerini/ödevlerini yapmadıklarını; öğretmenlerini tecrübesiz, plansız bulmaları nedeniyle ders anlatmalarını yetersiz bulduklarını, mesleki bıkkınlık içinde oldukları için öğrenciye yaklaşımlarının ve sınıfa hakimiyetlerinin iyi olmadığını, nöbetlerini yapmadıklarını, derslere geç girmeyi alışkanlık hale getirdiklerini; öğretmenlerinin sorularına ukala cevaplar verdiklerini ve saygısız davrandıklarını; bayan öğretmenlere saygısızlık yaptıklarını ifade etmekte olduklarını aktarmaktadır.²⁸ Çankaya ve Çanakçı'ya göre de ilköğretim birinci kademe sınıf öğretmenleri sıklıkla, öğrenciler arasında kavga etme, derse karşı ilgisizlik, kopya çekme, öğretmene karşı saygısızlık, sınıf düzenini bozma, sınıf içi gruplaşma, öğrencilerin sorumluluktan kaçmaları gibi davranışlarla karşılaşmaktadırlar.²⁹

Özer, istenmeyen davranışlar olgusunu daha spesifik olarak ele alarak, istenmeyen öğrenci davranışlarının bir kısmının öğrencilerin öğretmenleri sınıfta zor durumda bırakmak için kullandıkları yöntemlerden oluşmakta ve öğretmenler girdikleri sınıflarda bunlarla değişik düzeylerde bir şekilde karşılaşmakta olduklarını belirtmektedir. Öğrenciler sınıfta öğretmenlerini zor durumda bırakmak için en çok "zor, değiştirilmiş ve daha önceden bazı öğretmenlere çözdürülmüş tuzak soruları" kullanmaları yanında, kasıtlı olarak "Farklı konularda sohbet açmak, devamlı birilerini şikâyet etmek, devamlı öğretmenin sözünü kesmek, cep telefonuyla uğraşıp dikkat dağıtmak ve hastalandım numarası yapmak" gibi yöntemleri kullanmaktadır. Daha sonra en sık kullandıkları yöntem "sürekli bir şeyler için izin istemektir".³⁰ Benzer şekilde, öğrencilerin sürekli olarak tuvalete çıkmak ve benzeri eylemler için izin istemeleri istenmeyen davranış olarak nitelenmiştir.³¹

²⁸ Necmi Gökyer-Bircan Doğan, "İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Nedenlerine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri," *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 26/1 (2016): 97-100.

²⁹ Çankaya-Çanakçı, "Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlarla Başa Çıkma Yolları.", 310-313.

³⁰ Özer, "Öğrencilerin Sınıfta Öğretmenleri Zor Durumda Bırakmak İçin Kullandıkları Yöntemler.", 711.

³¹ Gizem Saygılı-Işık Gürşimşek, "Sınıfta İstenmeyen Davranışlara İlişkin Öğrenci Görüşleri," *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 23 (2008): 152-159.

Özer, öğretmen adaylarının gözlemlerine dayalı olarak yaptığı araştırmasında istenmeyen öğrenci davranışlarını; yalan söylemek, sınıftaki araç-gereçlere zarar vermek (eşyaları fırlatmak, kırmak, eşyalara vurmak), derslere geç kalmak, kopya çekmek, öğretmene kaba hareketlerde bulunmak gibi toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlar; hayallere dalmak, sebepsiz gülmek, komik olmaya çalışmak, diğer öğrencilerin dikkatini dağıtmak, çalışmasını bölmek, yerinden kalkarak izinsiz sınıfta dolaşmak gibi derse ilgi eksikliği ile ilgili davranışlar; kavga etmek, öğrencilerin üzerine yürümek ve onları iteklemek, arkadaşlarıyla ağız dalaşı yapmak, diğer arkadaşlarına kaba hareketlerde bulunmak gibi kişilere zarar verici davranışlar; bağırarak, yüksek sesle konuşmak, sınıfta izin almadan konuşmak dersin akışını engelleyen davranışlar olarak dört ana faktörde ele almıştır.³²

Alkaş'ın ilköğretim öğrencileri arasındaki istenmeyen öğrenci davranışlarını incelemek amacıyla geliştirdiği ölçek dört faktörden oluşmaktadır; kurallara uymama, kişilere zarar verme, aşağılama, kendine zarar verme. Bu faktörleri oluşturan 29 madde³³ diğer araştırmaların ortaya koymuş oldukları verileri de destekler niteliktedir.

Elban'a göre birinci kademe ilköğretim öğretmenlerinin sınıflarında en sık karşılaştıkları istenmeyen davranışlar, ders esnasında ders dışı etkinliklerle ilgilenme; arkadaşlarını şikayet etme, izin almadan sınıf içinde dolaşma, aşırı ve rahatsız edici biçimde konuşma, diğer öğrencilere sözlü ve fiziksel saldırıda bulunma; küfür etme, kavga etme, yalan söyleme, öğrencilerin temizlik alışkanlıklarının olmaması; öğretmenlerin derse ilişkin isteklerini yerine getirmeme, verilen ödevleri yapmama, derse hazırlıksız gelme olarak sıralanırken, ikinci kademe öğretmenleri ise birinci kademe öğretmenlerinin karşılaştıkları davranışlara benzer şekilde, ders esnasında ders dışı etkinliklerle ilgilenme, söz almadan konuşma, diğer öğrencilerin dersi dinlemesini engelleyecek şekilde gürültü çıkarma olduğu söylenebilir.³⁴

Şenkulak, ortaöğretim okullarında görev yapan İngilizce öğretmenlerinin en sık karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarının; sınıfı temiz kullanmama, ödevlerin yapılmaması, sınıf içerisinde başkasının sözünü kesme, sınıf içerisinde arkadaşlarından yakınma (şikayet etme), derste çekingen davranma, derste fısıldama ya da ilgisizce orta-

---

³² Özer, *Öğretmen Adaylarının Sınıf İçinde Gözlemledikleri İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Etmede Kullanılabilecek Stratejilere İlişkin Görüşleri*, 71.

³³ Buket Alkaş, *İlköğretim Öğrencileri Arasındaki İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2010): 73.

³⁴ Leman Elban, *İlköğretimdeki Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Karşılaşma ve Çözüm Bulma Durumlarının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2009):49-60

lıkta dolaşma, ders araç ve gereçlerini derse getirmeyi unutma şeklinde sıralanan davranışlar olduğunu bildirmiştir. Öğretmenlerin en az (seyrek) karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ise sınıf içerisinde hırsızlık yapma, derste amaçsızca ortalıkla dolaşma, sınıf içerisinde başkalarının eşyalarına zarar verme, sınıf içerisinde gizlice bir şey yiyip içme ve sınıf içerisinde arkadaşlarına küfür etme şeklinde sıralanan davranışlardır.³⁵

Özdemir'e göre sınıf içinde "çoğu zaman" karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları şunlardır: "Söz almadan konuşmak, sınıf içinde izinsiz dolaşmak, arkadaşlarını rahatsız etmek, kaba ve kırıcı bir dil kullanmak, arkadaşlarının eşyalarını izin almadan kullanmak, ders için gerekli araç-gereci bulundurmamak, verilen görevleri yapmama (ödev, sınıf içi görevler, roller vb.), dersi dinlememe, sınıfa gürültüyle girmek ve çıkmak, sınıfını ve çevresini temiz tutmamak, sıraya vurmak, sürekli nesnelere oynamak, ders akışını bozacak davranışlarda bulunmak (örneğin, gizli not dolaştırmak, gülmek, ıslık çalmak vb.), ilgisiz yorumlarda bulunmak, ders sırasında ders dışı şeyler ile ilgilenmek (örneğin, ders dışı kitaplar okumak, resim yapmak vb.), sınıf etkinliklerinde yer almamak".³⁶ Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerde karşılaştıkları en sık istenmeyen davranışlar derse hazırlıksız gelme, dersi dinlememe, öğrenmeye karşı isteksizlik, hayal kurma, sorumluluk almama, aldığı sorumlulukları yerine getirmeme olurken, en az karşılaştıkları ise materyallerle sıraya vurup gürültü yapma, materyallerle sıraya vurup, gürültü yapma, ders esnasında amaçsızca dolaşma, kendi kendine şarkı söyleme, ıslık çalma, kendi kendine şarkı söyleme, bağımlılık yapıcı madde kullanma, hırsızlık yapma³⁷ davranışlarıdır.

Ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre öğrencilerde en fazla görülen istenmeyen davranışların "Okulda küfürlü konuşmak", "Temizlik Kurallarına Uymamak", "Uygun Olmayan Kılık ve Kıyafet İle Okula Gelme" olduğu; en az gerçekleştirildiği düşünülen istenmeyen davranışlar ise, "Okul Yöneticilerine ve Öğretmene Saygısızlık Yapmak" ve "Özürsüz olarak devamsızlık yapmak" olduğu görülmüştür. Bir diğer araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır; "Okulda küfürlü konuşmak" istenme-

³⁵ Sevgi Şenkulak, *Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan İngilizce Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları Ve Bu Davranışların Yarattığı Sorunları Çözme Becerileri (Kayseri İli Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2010): 60-61

³⁶ Talip Özdemir, *İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Görülme Sıklığı İle Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki* (Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2009): 77.

³⁷ Burcu Teymuroğlu, *Sosyal Bilgiler Derslerinde Öğretmenlerin Sınıf İçerisinde Gözlemledikleri İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Etmede Kullanılabilecek Yöntemlere İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, 2011): 68.

yen davranışın "Bazen" düzeyinde gerçekleşmektedir.³⁸ Benzer bir araştırmada da, araştırmaya öğretmenlerin yaklaşık yarısı öğrencilerin "Kaba ve Küfürlü Konuşma" ile "Uygun Olmayan Kılık ve Kıyafet ile Okula Gelme" davranışlarının "Bazen" düzeyinde gördüklerini ifade etmişlerdir.³⁹ "Hırsızlık Yapmak", "Okul Yöneticilerine, Öğretmenlere ve Diğer Personele Saldırıda Bulunmak" ve "Okulda Yaralayıcı Alet Bulundurmak" davranışların "Çok Nadir" Düzeyde gerçekleştiği görülmüştür. Diğer araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.⁴⁰ Benzer konuda yapılan araştırmalarda hırsızlık davranışının nadiren gerçekleşmektedir⁴¹

SONUÇ

Bu çalışmada elde edilen sonuçlarla benzer çalışmalarda elde edilen sonuçlar arasında çoğunlukla benzerlik görüldüğü tespit edilmiştir.

Sorun olarak görülmeyecek davranışlar vardır, bunlar herhangi birisi için gerçek sorunlar değildir, öğrencilerin kısa duraksamalarıdır ve öğrenme ve öğretimi önemli derecede etkilemezler. Bir davranışın sorun olması, onun gerçekleşme sıklığıyla ve sonuçlarıyla doğrudan ilgilidir. Öğrencilerin sınıflarda göstermiş oldukları istenmeyen davranışları sonuçları bakımından dikkate aldığımızda, söz konusu davranışları kendi aralarında kategorilere ayırarak değerlendirmeye çalışmamız, olayın resmini biraz daha net görmemizde faydalı olabilecektir. İstenmeyen davranışları önemsiz sorun, az önemli sorun, büyük fakat sınırlı etkisi olan sorun, artan veya yayılım gösteren sorun olmak üzere 4 sınıfa ayıran araştırmacılar olmuştur.⁴² Ancak bu çalışma da, aşağıda ayrılan kategoriler, nitelik itibarıyla birbirlerinin ortak yanları bulunan, bazıları bazılarının nedenleri ya da sonuçları olan girift davranışlar olduğu görülmüştür. Tanıtıcı belirgin özellikleri açısından sınıfta istenmeyen öğrenci davranışları, üç kategoride incelenmiştir.

1. Öğrencinin İlgi Kaybını İçeren Davranışlar

³⁸ Nigah Baysal, *İlköğretim II. Kademe Görevli Öğretmenlerin Sınıfta Karşılaştıkları Disiplin Sorunlarına, Bunların Nedenlerine ve Çözüm Yollarına İlişkin Görüşleri (Diyarbakır İli Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, 2009). 97

³⁹ Fatma Sadık, *Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Edilme Stratejilerinin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi ve Güvengen Disiplin Modeli Temele Alınarak Uygulanan Eğitim Programının Öğretmenlerin Baş Etme Stratejilerine Etkisi*. 214

⁴⁰ Fatma Sadık, *Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları Ve Bu Davranışlarla Baş Edilme Stratejilerinin Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi Ve Güvengen Disiplin Modeli Temele Alınarak Uygulanan Eğitim Programının Öğretmenlerin Baş Etme Stratejilerine Etkisi*.14

⁴¹ Aycan Kapucuoğlu Tolunay, *Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlara Karşı Kullandıkları Başetme Yöntemleri* (Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, 2008)

⁴² Bahri Aydın, *İlköğretim Okullarında Sınıf Disiplininin Sağlanması*.50

D.K.A.B. derslerinde öğrencilerin sessiz ve ilgisiz oturması davranışıyla kısmen karşılaşılmaktadır. (**Tablo-3.1**); D.K.A.B. derslerinde dersin amaçları dışında başka şeylerle meşgul olma davranışıyla kısmen karşılaşılmaktadır. (**Tablo-3.2**); D.K.A.B. derslerinde dışarıyı seyretme davranışıyla kısmen karşılaşılmaktadır. (**Tablo-3.4**); Ayrıca D.K.A.B. derslerinde, uyuma, başka derslerin ödevlerini yapma ve resim yapma vb. davranışların sergilendiği öğrencilerin yazılı ifadelerinde yer almaktadır.

2. Sınıf Düzenini Bozan Davranışlar

Gerek öğretmenlerin gerekse öğrencilerin verdikleri cevapların yüzde oranları değerlendirildiğinde (**Tablo-3.6**), söz almadan konuşma davranışının problem olacak sıklıkta gerçekleştiği, sınıfta bir davranış düzeninin yeterince oluşturulmadığı, bundan dolayı da etkinliklere zarar verecek bir karmaşanın var olduğu söylenebilir. Konuşan arkadaşının sözünü kesme davranışı çoğunlukla gerçekleşmektedir. **Tablo-3.7**'de sınıfta davranış düzeninin oluşmamasından öğretmenlerin daha çok şikayetçi olduğu görülmekle beraber, öğrencilerin de bu düşünceye yakın oldukları söylenebilir. Öğrencilerin ders esnasında homurdanmaları ve gürültü çıkarmaları, öğretmenlerin ders arasında bu davranışları aza indirmek için zamanlarının bir kısmını harcamasına neden olacak sıklıklarda gerçekleşmektedir (**Tablo-3.5**). Öğrencilerin yarıdan fazlasının, farklı düzeylerde de olsa olumsuz ifadelerine göre, derslere geç gelme davranışını alışkanlık haline getiren öğrenciler bulunmaktadır ve bunların davranışı dersin akışını engelleyecek, zaman kaybına neden olacak düzeyde dikkat çekici niteliktedir (**Tablo-3.8**). Öğrencilerin etkinlik dışı ve izinsiz sınıfta dolaşma davranışı seyrek olarak gerçekleşmektedir. Bu davranış, D.K.A.B. öğretmenlerinin bu davranışla karşılaşma oranı genel kitle içinde az olmasına karşılık, davranışın niteliği ilköğretim II. kademe söz konusu olunca, sınıf atmosferini bozacak derecededir. Çünkü öğrencilerin, bu aşamada grup dinamiğini kazanmış, buldukları düzeye ait davranış şekillerini benimsemiş olmaları gerekmektedir (**Tablo-3.9**). Öğrencilerin birbirlerini yersiz şikayet etmeleri, hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin oldukça fazla karşılaştıkları davranışların arasında yer almaktadır (**Tablo-3.13**).

3. Öğrencilerin Birbirlerine Zarar Verici Davranışları

Okul araç gereçlerine ve arkadaşlarının eşyasına zarar verme ile ilgili tablolardaki oranlar (**Tablo-3.10**), öğrencilerin güvenli bir sınıf ortamında öğrenim görmekte birlikte, zaman zaman kendi arkadaşları tarafından rahatsız edildikleri biçiminde yorumlanabilir. Öğrencilerin bir kısmının aralarındaki anlaşmazlıklarda çatışma ve kavga yolunu tercih ettikleri ve zaman zaman küfürlü dil kullandıkları, bunu da öğretmenin de-

netiminden uzakta yapmaya özen gösterdikleri anlaşılmaktadır (**Tablo-3.12**). Az bir oranda öğrenci kitlesinin yazılı ifadelerinde, öğrencilerin ders esnasında birbirlerine vurmaları, birbirlerine kağıt, kalem vb. atmaları gibi davranışların da gerçekleştiği yer almaktadır. D.K.A.B. öğretmenleri girdikleri sınıflarda, öğrencilerin saldırganlık içeren ve çevreye zarar verici davranışlarıyla oldukça az karşılaşmakla birlikte, öğrencinin ilgi kaybı ve/veya aşırı kontrollü durumunu içeren içe dönük duruşları ve sınıf düzenini bozucu davranışlarıyla, onların kendilerine ve sınıfa rahatsızlık verecek derecede karşılaşmaktadırlar.

Kaynakça

- Alkaş, Buket. *İlköğretim Öğrencileri Arasındaki İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2010.
- Ataman, Ayşegül. "Motivasyon (Güdülenme)." *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*. ed. Leyla Küçükahmet. Ankara: Nobel Yayınevi, 2000.
- Aydın, Bahri. *İlköğretim Okullarında Sınıf Disiplininin Sağlanması* (Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2001)
- Baş, Türker. *Anket*, (Ankara: Seçkin Yay., 2001)
- Başar, Hüseyin. *Sınıf Yönetimi*. (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1999)
- Baysal, Nigah. *İlköğretim II. Kademedeki Görevli Öğretmenlerin Sınıfta Karşılaştıkları Disiplin Sorunlarına, Bunların Nedenlerine ve Çözüm Yollarına İlişkin Görüşleri (Diyarbakır İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, 2009.
- Büyüköztürk, Şener- Çakmak, Ebru Kılıç- Akgün, Özcan Erkan- Karadeniz, Şirin- Demirel, Funda. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 12. Baskı (Ankara, Pegem Akademi, 2012).
- Çalık, Temel. "Sınıf Yönetimi İle İlgili Temel Kavramlar." *Sınıf Yönetimi*, ed. Leyla Küçükahmet, (Ankara: Pegem Akademi, 2009): 1-16
- Çankaya, İbrahim-Çanakçı, Hürşit. "Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlarla Başa Çıkma Yolları." *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 6/2 (2011): 307-316.
- Egemen, Özlem - Erdem, Ali Rıza, "Sınıf Öğretmenlerinin Davranış Yönetiminde Karşılaştığı Sorun Davranışlar," *Eğitim Yönetimi Araştırmaları (e-kitap)*, ed. İdris Şahin-Kadir Beycioğlu- Niyazi Özer- Didem Koşar, 1. Baskı (Ankara: PEGEM AKADEMİ Yayıncılık, 2016): 193-204.
- Elban, Leman. *İlköğretimdeki Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Karşılaşma ve Çözüm Bulma Durumlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2009.
- Erdem, Ali Rıza- Egemen, Özlem. "Sınıf Öğretmenlerinin Davranış Yönetiminde Karşılaştığı Sorun Davranışlar." *Eğitim yönetimi araştırmaları (e-kitap)*. ed. İdris Şahin Kadir Beycioğlu, Niyazi Özer, Didem Koşar. 1. Baskı. 193-204. Ankara: PEGEM AKADEMİ Yayıncılık, 2016.
- Erden, Münire -Yasemin Akman. *Eğitim Psikolojisi*, (Ankara: Arkadaş Yayınevi, 1996): 47-60
- Gökçe, Birsen. *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, (Ankara: Savaş Yay., 1988)
- Gökkyer, Necmi- Doğan, Bircan. "İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Nedenlerine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri." *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 26/1 (2016): 93-105.
- Gündoğdu, Sedat. *İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri ve Bu Davranışlara Karşı Uyguladıkları Stratejiler* (Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, 2013)

- Gündüz, Hasan Basri-Konuk, Sinem. "İlkokul Öğretmenlerin Karşılaştıkları İstenmeyen Davranışlar İle Baş Etme Stratejileri." *YILDIZ Journal of Educational Research* 1/1 (2016): 37-54.
- Kaptan, Saim. *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*, (Ankara: Tek Işık Ofset, 1995)
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 28.Baskı(Ankara: Nobel Yayınevi, 2015)
- Mursal, Erkan. *İlköğretim I. Kademe 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf İçerisinde İstenmeyen Davranışlar Göstermesine Neden Olan Öğretmen Davranışlarına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2005.
- Özdemir, Ertuğrul. "Tarama Yöntemi", *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, ed. Mustafa Metin, 1.Baskı(Ankara:Pegem Akademi, 2014)
- Özdemir, Talip. *İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Görülme Sıklığı İle Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2009.
- Özer, Bayram- Bozkurt, Necati- Tuncay, Abdulkadir. "İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Öğretmenlerin Kullandıkları Başa Çıkma Stratejileri." *Turkish Journal of Educational Studies* 1/2 (2014): 152-189.
- Özer, Bayram. "Öğrencilerin Sınıfta Öğretmenleri Zor Durumda Bırakmak İçin Kullandıkları Yöntemler." *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/31 (2014): 706-713.
- Özer, Gizem. *Öğretmen Adaylarının Sınıf İçinde Gözlemledikleri İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Etmede Kullanılabilecek Stratejilere İlişkin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi, 2009.
- Öztürk, Necla. *Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2001.
- Sadık, Fatma. *Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Edilme Stratejilerinin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi ve Güvengen Disiplin Modeli Temele Alınarak Uygulanan Eğitim Programının Öğretmenlerin Baş Etme Stratejilerine Etkisi*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, 2006.
- Saygılı, Gizem- Gürşimşek, Işık. "Sınıfta İstenmeyen Davranışlara İlişkin Öğrenci Görüşleri." *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 23 (2008): 152-159.
- Şenay, Kübra. *İlköğretim Okulları Birinci Kademe Görevli Yönetici ve Öğretmen Algularına Göre İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Önleme Yöntemleri*. yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, 2011.
- Şenkulak, Sevgi. *Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan İngilizce Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışların Yarattığı Sorunları Çözme Beceirleri (Kayseri İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2010.
- Teymuroğlu, Burcu. *Sosyal Bilgiler Derslerinde Öğretmenlerin Sınıf İçerisinde Gözlemledikleri İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Etmede Kullanılabilecek Yöntemlere İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, 2011.
- Tezbaşaran, A. Ata. *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. Üçüncü Sürüm(Mersin: Türk Psikologlar Derneği, 2008)
- Tokol, Tuncer. *Pazarlama Araştırması*, 5.Basım (Bursa: Uludağ Üniv. Basımevi, 1990)
- Tolunay, Aycan Kapucuoğlu. *Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlara Karşı Kullandıkları Baş Etme Yöntemleri*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, 2008.
- Tuncay, Abdulkadir- Özer, Bayram – Bozkurt, Necati, "İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Öğretmenlerin Kullandıkları Başa Çıkma Stratejileri," *Turkish Journal of Educational Studies* 1/2 (2014): 152-189.
- Türnüklü, Abbas. "Sınıf içi Davranış Yönetimi", *Eğitim Yönetimi*, 21 (2000): 141-152.

Structured Abstract

At school, any kind of behavior that prevents educational efforts is called undesirable behavior. Their negative effects are gradual. In this respect, undesirable behaviors range from "non-destructive" to "very destructive". Unwanted student behaviors are frequently encountered by teachers and administrators. Teachers and administrators have to spend time to control these behaviors rather than to perform teaching activities.

One of the basic conditions of being successful in education is that the teacher can control and direct the group dynamics by managing the class well. Although the main purpose of classroom management is to create a regular and safe classroom environment to help students learn, each teacher may have to spend some time and energy confronting unwanted behavior in the classroom in some way.

The personal characteristics of the teacher, the approach to the student, the way he / she conducts the course, affect the general atmosphere of the class positively or negatively. Whether the methods used are student-centered can lead to unwanted behavior. Class control is largely dependent on teachers' ability to plan the lesson in a way that is full of interesting and student-centered activities. Unscheduled teacher, not knowing what, when and where to do during the course, can create gaps during the course of the course, gaps cause irregularity, and as a result, the teacher is confronted with unwanted behavior. The fact that the teacher interrupted the main activity and dealt with another detail, passed on to another person without forming a tranche, unnecessarily prolonging the subject, aroused the desire of the student to show unwanted behavior.

Starting from the fact that teacher approach has a significant effect on the formation and maintenance of unwanted student behaviors, in Religious Culture and Ethics/moral knowledge courses, it will give important clues about the disciplinary problems that the teachers and students encounter in the classroom and what disturb them most, and how they manage their classes. The question What are the unwanted student behaviors, types of these behaviors and their frequency of occurrence? constitute the problem of this research. Starting from this basic question;

1- Students and according to their teachers, what are the undesirable behaviors in the classroom ?, 2- What are the types of these undesirable behaviors ?, Is there a difference in percentage of teachers' answers to the questionnaire questions ?, the answers were sought.

In this research, descriptive screening model was used as it was tried to determine the unwanted student behaviors in the eyes of the students and teachers of Religious Culture and Ethics course. This is because screening models are suitable for research aimed at describing a situation as it exists in the past or present.

The population of the study, who served in the city center of Kayseri elementary education II., D.K.A.B. teachers and elementary school in this city center II. Level (7th and 8th graders). In the selection of schools, experts' opinions were taken; 15 primary schools whose students are considered to be composed of the upper, middle and lower socio-cultural strata of Kayseri. 70 D.K.A.B. teachers and 613 students were accepted as the sample. As a result of the study, undesirable student behaviors in the classroom were examined in three categories in terms of their prominent characteristics.

1. Behaviors involving student's loss of interest

Religious Culture and Ethics courses are partially encountered in the quiet and indifferent behavior of the students. The behavior of being busy with other things and watching the outside is partially encountered. In addition, sleeping, doing other homework and painting lessons the behaviors are displayed in the written statements of the students.

2. Disturbing Classroom Layout Behaviours

When the percentages of the answers given by both teachers and students are evaluated, it can be said that speaking behavior occurs frequently as a problem without speaking, that there is not enough set up of behavior in the classroom and therefore there is a confusion that will harm the activities. The interrupting behavior of the talking friend often takes place. Although it is seen that teachers are more likely to complain about the lack of order in the classroom, it can be said that the students are also close to this idea.

The grumbling and the noise of the students during the lectures are frequent enough to cause the teachers to spend some of their time in order to minimize these behaviors. According to the negative expressions of more than half of the students, albeit at different levels, there are students who make the habit of coming to classes late and their behavior is remarkable enough to prevent the flow of the course and cause time loss. The behavior of students in the classroom and in the classroom without permission is rare. Although the ratio of religious culture and ethics teachers encountering this behavior is low in the general mass, the quality of the behavior is seen in elementary education II. When it comes to the tier, the class atmosphere is distorted. Because, at this

stage, the students have to gain the group dynamics and adopt the behaviors of their level. It is among the behaviors that both the teachers and the students encounter quite a lot that the students complain to each other without any reason.

3. Harmful Behaviors of Students

The proportions in the tables related to damaging the school equipment and friends' belongings can be interpreted as students being disturbed by their friends from time to time while studying in a safe classroom environment. It is understood that some of the students prefer the way of conflict and conflict in disputes between them and sometimes use abusive language and they take care to do this away from the supervision of the teacher. In a small proportion of students' written statements, students hit each other during the course, each other paper, pencil and so on. behaviors, such as throws. In the classes they enter, religious culture and ethics teachers encounter little aggressive and environmentally damaging behaviors of the students, but they are confronted with the students' inward stance and disruptive behaviors involving the loss of interest and / or over-controlled status, to the extent that they cause discomfort to themselves and the classroom.